

LBRIS

We know
books

COLECȚIA

Câmpul de lectură

GEORGE BACOVIA
MONOSILAB
DE TOAMNĂ

Prefață de Ion Simuț

Ediție apărută cu contribuția financiară a Ministerului Culturii, în conformitate cu decizia Comisiei de selecție pentru editarea cărții naționale.

Textele lui G. Bacovia sunt reproduse după ediția: George Bacovia, *Opere*, Colecția *Moștenire*, Editura *Știința*, 2022.

Responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu

Corectori: Mariana Belenciuc, Maria Cornesco

Redactor tehnic: Nina Duduciuc

Machetare computerizată, copertă și concepție grafică: Vitalie Ichim

Coperta I: Ernst Ludwig Kirchner, *Elisabethufer roșu, Berlin* (1913)

ÎNȚEPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16 (anticamera); (+373 22) 73-99-94 (marketing)
(+373 22) 73-99-83 (depozit); fax: (+373 22) 73-96-27
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice *Știința*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Bacovia, George

Monosilab de toamnă / George Bacovia; prefată de Ion Simuț; responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu. — [Chișinău]: *Știința*, 2026 (Combinatul Poligrafic). — 94, [2] p. — (Colecția "Câmpul de lectură", ISBN 978-9975-67-968-8).

Cu contribuția financiară a Ministerului Culturii.

ISBN 978-9975-85-568-6.

© Prefață: Ion Simuț, 2026

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2026

CUPRINS

9 | Stilul suferinței bacoviene: nihilomelancolia (Ion Simuț)

Din volumul PLUMB (1916)

28		Plumb
28		Pastel
29		Decor
29		Amurg
30		Lacustră
30		Gri
31		Sonet
31		Amurg de toamnă
31		Tablou de iarnă
32		Amurg violet
32		Decembre
33		Negru
33		Nevroză
34		Moină
35		Melancolie
35		Rar
36		Nervi de toamnă
36		Seară tristă
37		Note de toamnă
37		Amurg de iarnă
38		Cuptor
38		Toamnă
39		Singur
39		Panoramă
40		Plumb de iarnă
40		Largo
41		Plouă
41		Nervi de primăvară

42	Matinală
43	Poemă în oglindă
44	Plumb de iarnă
44	Note de toamnă
45	Monosilab de toamnă
46	Nocturnă

Din volumul SCÂNTEI GALBENE (1926)

47	Scânței galbene
47	Singur
48	Amurg
48	Miezul nopții
49	Marș funebru
50	Pastel
50	Scânței galbene
51	Nervi de primăvară
51	Note de primăvară
52	Amurg de vară
52	Vals de toamnă
53	Nocturnă
53	Plumb de iarnă
53	Toamnă
54	Nocturnă
54	Poveste
55	Între ziduri
55	Frig
56	Dimineată
56	Romanță

Din volumul CU VOI... (1930)

57	Cu voi...
57	Liceu
58	Proză
58	Crize
59	<i>Ego</i>

59	Nocturnă
59	Aiurea
60	Psalm
60	Amurg
61	<i>Piano</i>
61	Mister
62	Poemă finală
62	Epitaf
63	Pe deal
63	Din urmă

Din volumul COMEDII ÎN FOND (1936)

64	Regret
64	Ca mâine
65	<i>Gaudeamus</i>
65	Versuri
65	Serenadă
66	Ecou de romanță
66	La țarm
67	Pastel
67	Amurg
67	<i>Nihil</i>
68	Legendă
68	Un cântec
69	Și toate
69	Noapte de vară
70	Baladă
70	Miazăzi de vară
71	<i>Requiem</i>

Din volumul STANȚE BURGHEZE (1946)

72	<i>Sic transit...</i>
73	Antrenare
73	Idei
75	Studiu

- 75 | Toamnă în târg
- 76 | *Sine die*
- 76 | Estetic urban
- 77 | Meridian
- 77 | *Nihil novi*
- 78 | După-amiază caldă
- 78 | Excelsior
- 79 | De ultima oră
- 79 | *Perpetuum mobile*
- 80 | Hibernat noptat
- 81 | Modernă
- 82 | De artă
- 82 | Boemă

Din ciclul STANȚE ȘI VERSETE (1949–1954)

- 83 | Obsesii
- 83 | Resemnare
- 84 | Noapte de oraș
- 85 | Stanță medie
- 85 | Arhaism
- 86 | Stil simplu
- 86 | În sat
- 87 | *Vanitas*
- 87 | Negură-n oraș
- 88 | Spleen
- 88 | Pace
- 88 | Destin
- 89 | Amurguri
- 89 | Verset târziu
- 90 | Referințe critice

STILUL SUFERINȚEI BACOVIENE: NIHILOMELANCOLIA

O simplitate cu mari resurse secrete

Poezia lui G. Bacovia a urcat în conștiința critică încet dar sigur spre o recunoaștere superlativă. Deși până în 1940 îi apăruse cea mai însemnată parte din operă (poezie și proză), Bacovia nu figura încă alături de Arghezi, Blaga și Barbu, De la *Plumb* (1916) și *Scânței galbene* (1926) până la volumele *Cu voi...* (1930) și *Comedii în fond* (1936), universul și stilul său poetic își conturaseră pe deplin specificul și originalitatea. *Stanțe-le burheze* (1946) aduc numai o radicalizare a stilului stenografic. Deși îi interpretau în mod diferit poezia, E. Lovinescu și G. Călinescu se întâlneau în a-l considera pe Bacovia un poet minor. Adevărata reevaluare a condiției sale axiologice se întâmpla în deceniul șapte, odată cu afirmarea generației '60, care reconsideră generos tradiția și modernitatea interbelică. Mircea Eliade mărturisea într-un interviu din 1971 că e surprins de această ascensiune. Și pentru generația lui Eliade, Bacovia rămăsese un poet minor („foarte autentic, dar minor”), cantonat în zona unor „aspecte modeste, «provinciale», ale existenței”. „Astăzi, afirma Eliade, Bacovia pare mult mai adânc, mai semnificativ și mai plin de mesagii pe care atunci noi nu le vedeam, nu eram pregătiți să le vedem”.

Modificarea de destin a operei bacoviene are mai multe cauze. Analizând cazul Bacovia, Ion Bogdan Lefter le-a numit pe cele mai importante: o reevaluare tematică a angoasei, a înstrăinării și a disoluției în deceniul șapte, iar mai târziu o actualizare postmodernistă a prozaicului și derizoriului bacovian. Altfel spus, Bacovia s-a potrivit mai întâi unui puseu existențialist al literaturii române, iar apoi, din cu totul alt punct de vedere, a putut fi revendicat ca un precursor al tendinței postmoderniste ce-și regla ofensiva în deceniul nouă. Poezia bacoviană dovedea resurse nebanuite în simplitatea ei. Posteritatea a răzbunat aparenta și înșelătoarea condiție „modestă” a operei. Apele limpezi sunt mai adânci decât par.

Prima jumătate a secolului XX a fost dinamizată de cele mai diferite experiențe artistice, radicale în inovație până la anarhie. Ies acum în evidență – atât în poezie, cât și în proză – abilitățile tehnice moderniste, construcțiile insolite, problematizările intelectualiste greu descifrabile, structurile complicate, limbajul epatant-innoitor, subtilitățile livrești indiscernabile, rebeliunile de concepție estetică. În efervescența climat literar românesc, dominat de cele mai îndrăznețe căutări (uneori hazardate și sofisticate) se afirmă cu simplitate dezarmantă doi mari scriitori – Rebreanu și Bacovia –, două temperamente opuse: un prozator energic și senin a cărui operă emană o vitalitate debordantă, sănătoasă, și un scriitor „modest” a cărui poezie e contaminată de un decadentism bolnav, suferind de o „minus-vitalitate notorie”, cum s-a exprimat Pompiliu Constantinescu. Doi scriitori – două destine diferite,

cu tonusuri afective opuse, receptate de către contemporanii lor foarte adesea într-un sens restrâns psihologic. Recunoașterea valorii are și ea o situație complet diferită de la un caz la celălalt. Interpretarea critică a schimbat postum în cazul prozatorului emblema restrictivă și comodă de realism terestru (considerat aproape obtuz în materialitatea lui) pentru aceea de realism metafizic, iar în cazul poetului – formulei simboliste i s-au adăugat atributele unei sensibilități expresioniste (cu deschidere spre metafizic). Percepția filosofiei implicite (cum îi spunea Al. Paleologu scriind despre Sadoveanu) s-a realizat treptat și relativ târziu. Ceea ce-i unește pe cei doi e deci destinul lor critic și relația cu exegeza. Ei umilesc critica prin simplitatea exasperantă și transparența semnificațiilor, împingând interpretarea spre tautologie, parafrizarea operei și indicarea evidențelor. Dacă despre Rebreanu referințele critice esențiale sunt puține, despre Bacovia s-au scris foarte multe pagini memorabile și pătrunzătoare, de la B. Fundoianu la Ion Caraion. Poate și pentru că suferința îndeamnă la reflexivitate și „filosofie” (la comentariu) mai mult decât energetismul și realismul, care predispun la superficialitate. Sensul operei fiecăruia dintre cei doi este foarte clar în mesajul lui fundamental, precum arhitectura unei catedrale în plin soare. Frazele și enunțurile lor sunt limpezi, par să nu aibă nevoie de decodări și „aparatură” specială în descifrare – încât sunt toate condițiile pentru a crea criticii un complex de... inutilitate.

În asemenea situații rare de limpezime cristalină a operei, numai o schimbare de context, o nouă „anluminură” culturală (literară sau filosofică) sunt în măsură să dea dintr-odată, într-un mod inedit, revelația noutății și a profunzimii. Un astfel de context nou – după eclerajul existențialist și după cel postmodernist – mi se pare pentru Bacovia filosofia lui Cioran. E o conexiune extrem de favorizantă pentru revitalizarea și revalorizarea mesajului bacovian.

Inițiativa de a atribui poeziei bacoviene o „filosofie” vine în contrasens cu spiritul operei. „Bacovia surprinde prin aparenta abandonare a metafizicului și persiflarea filosofiei, suspectată de neputința descifrării condiției umane și a misterului cosmic”, afirmă pe bună dreptate V. Fanache într-un studiu despre banalizarea tragicului (din volumul *Eseuri despre vârstele poeziei*). „Filosofia” bacoviană are ca obiect nu ființa, ci neființa, nu existența, ci neantul – deși un termen nu poate fi gândit fără celălalt. Lirismul negativ al lui Bacovia derivă din acest dezzechilibru. Discreditația filosofiei trebuie înțeleasă ca discreditația a înțelepciunii incapabile să stăpânească sensurile contradictorii ale lumii. Nu înțelepciunea, ci nebunia guvernează imensitatea și veșnicia bacoviană. Lumea poetului e haotică, nu cosmică sau armonioasă: „Imensitate, veșnicie/ Tu, haos, care toate-aduni.../ În golul tău e nebunie, –/ Și tu ne faci pe toți nebuni”, declamă în poemul *Pulvis*. Declarata lașitate bacoviană în fața veșniciei e, de fapt, un abandon cauzat de sentimentul zădărniciiei. „Suprema ironie” îi arată cimitirul când caută cu disperare un rost al existenței: „Iubesc o față din oraș.../ Învață-mă filosofie”. Ironia acestui îndemn final e subtilă: ce filosofie l-ar mai putea ajuta pe un sceptic incurabil să găsească puterea de a iubi? Universul bacovian nu se umple de sens prin idee sau gândire, nici nu-și sporește blagian misterul, ci – în delir – se golește de orice sens pe care l-ar putea avea, până la absurd și derizoriu. Bacovia și Cioran se întâlnesc pe teritoriul nihilismului, ignorându-se reciproc. În fața pustiului universalizat, atât unul, cât și celălalt pot exclama

la fel de bine și la fel de banal: „Dar cine poate să explice această tristă poveste” (e versul final dintr-un *Plumb de iarnă*). Un vers emblematic (din același poem) sintetizează întreaga filosofie bacoviană: „Ninge cu nimic în noaptea vastă”. Tristețea tineretii cioraniene, liricizată abundent, are același înțeles, aceleași resorturi interioare și aceeași rezonanță. La o lectură avertizată asupra convergențelor, e frapantă consubstanțialitatea poeziei bacoviene cu filosofia tânărului Cioran, delimitabilă între debutul românesc din *Pe culmile disperării* (1934) și debutul parizian cu *Tratat de descompunere* (1949).

Bacovia și Cioran

Dacă ar fi avut disponibilitatea pentru filosofie, ca Blaga, Bacovia ar fi putut scrie, în perfectă consecvență cu sine, *Pe culmile disperării*, *Amurgul gândurilor*, *Cartea amăgirilor* și, parțial, *Tratat de descompunere*. Avea trează sensibilitatea la „pragul metafizic”, invocat în poemul *Sine die* (din *Stanțe burgheze*). Dacă nu există transcendență în poezia bacoviană, există totuși un prag metafizic, trecut în sensul unui scepticism iremediabil și în sensul unui lirism al negativității. Dar și conexiunea inversă are aceeași veridicitate: pe spații destul de extinse, bacovianismul pare versiunea poetică a filosofiei lui Cioran. E vorba aici, desigur, de o proiecție de lectură, iar nu de un raport de cauzalitate. O influență reciprocă nu ar fi exclusă, dar o astfel de examinare nu are niciun argument, iar dacă ar avea, am construi o inutilă cercetare sursologică. Importante sunt omologiile de structură a discursului, de atmosferă și de sens filosofic. E curios că afinitatea nu e sesizată de niciuna dintre părți.

Dacă Bacovia nu i-a frecventat decât cu totul întâmplător pe filosofi, Cioran s-a declarat, într-un paragraf din *Tratat de descompunere*, „parazitul poezilor”. Reprezentarea filosofului despre poetul autentic trimite spre miezul poeziei bacoviene, fără să o aibă în mod explicit în vedere: „Poetul este un agent al distrugerii, un virus, o boală deghizată și primejdia cea mai gravă, deși miraculos de imprecisă, pentru globulele noastre roșii. Să trăiești în preajma-i înseamnă să-ți simți sângele subțindu-se, să visezi un paradis al anemiei și să auzi șiroindu-ți lacrimi prin vene...”. Afirmările lui par să se refere direct la Bacovia, deși Cioran îi vizează aici în mod explicit pe Shelley, Baudelaire și Rilke – maeștrii lui, pentru că aceștia îl transformă în profunzime pe cititorul devotat; „intervin în străfundurile organismului nostru, care și-i anexează ca pe un viciu”, cum constată filosoful, deosebindu-i de un Valéry sau Ștefan George. În aceeași accepție, Ion Caraion constată că poezia bacoviană, „ingenios elaborată, exercită asupra cititorului o agresiune incomparabilă cu a vreunui alt poet”. Mai mult încă: „Este o poezie de care, odată citită, nu te mai vindeci nicicând” (în eseu *Bacovia. Sfârșitul continuu*). Dar fenomenul poate fi constatat, din propria experiență, de oricare cititor: Bacovia te marchează adânc și decisiv. Pentru Cioran, în același paragraf despre „parazitul poezilor”, „poetul e victima unei arzătoare descompuneri”. Așa e și Bacovia: „inapt să se mântuie, totul e pentru el cu puțință, în afară de propria viață...”; „nu poate scăpa de el însuși și nici evada din centrul propriei obsesii”. Ce paradox mai nimerit s-ar putea imagina pentru poezia bacoviană decât acela de a o considera „un paradis al anemiei”? Ce replică mai potrivită

PLUMB

Dormeau adânc sicriile de plumb
Și flori de plumb, și funerar vestmânt –
Stam singur în cavou... și era vânt...
Și scârțâiau coroanele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb... și-am început să-l strig –
Stam singur lângă mort... și era frig...
Și-i atârnau aripile de plumb.

PASTEL

Buciumă toamna
Agonic – din fund –
Trec păsărele
Și tainic s-ascund.

Țârâie ploaia...
Nu-i nimeni pe drum;
Pe-afară de stai –
Te-năbuși de fum.

Depart, pe câmp,
Cad corbii, domol;
Și răgete lungi
Pornesc din ocol.

Tălângile, trist,
Tot sună dogit...
Și tare-i târziu,
Și n-am mai murit...

DECOR

Copacii albi, copacii negri
Stau goi în parcul solitar,
Decor de doliu funerar...
Copacii albi, copacii negri.

În parc regretele plâng iar...

Cu pene albe, pene negre
O pasăre cu glas amar
Străbate parcul secular...
Cu pene albe, pene negre...

În parc fantomele apar...

Și frunze albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Și pene albe, pene negre,
Decor de doliu funerar...

În parc ninsoarea cade rar...

AMURG

Trec corbii – ah, „corbii”
Poetului Tradem –
Și curg pe-nnoptat
Pe-un târg înghețat,

Se duc pe pustii...
Pe când, de argint,
În amurg de-argint,
S-aprinde crai-nou

Pe zări argintii
În vastul cavou...
Iubito... ah, „corbii”
Poetului Tradem.

LACUSTRĂ

De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

Și parcă dorm pe scânduri ude,
În spate mă izbește-un val –
Tresar prin somn, și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleași vremuri mă găsesc...
Și simt cum de atâta ploaie
Piloții grei se prăbușesc.

De-atâtea nopți aud plouând,
Tot tresărind, tot așteptând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre...

GRI

Plâns de cobe pe la geamuri se opri,
Și pe lume plumb de iarnă s-a lăsat;
„I-auzi corbii!”, mi-am zis singur... și-am oftat;
Iar în zarea grea de plumb

Ninge gri.

Ca și zarea, gândul meu se înnegri...
Și de lume tot mai singur, mai barbar, –
Trist, cu-o pană mătur vatra, solitar...
Iar în zarea grea de plumb

Ninge gri.

SONET

E-o noapte udă, grea, te-neci afară.
Prin ceață – obosite, roșii, fără zare –
Ard, afumate, triste felinare
Ca într-o crâsmă umedă, murdară.

Prin măhălăli mai neagră noaptea pare,
Șivoaie-n case triste inundară,
Ș-auzi tușind – o tusă-n sec, amară –
Prin ziduri vechi ce stau în dărâmare.

Ca Edgar Poe mă reîntorc spre casă
Ori ca Verlaine topit de băutură –
Și-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.

Apoi, cu pași de-o nostimă măsură,
Prin întuneric bâjbăiesc prin casă,
Și cad, recad, și nu mai tac din gură.

AMURG DE TOAMNĂ

Amurg de toamnă pustiu, de humă,
Pe câmp sinistre șoapte trec pe vânt –
Departe plopilor s-apeacă la pământ
În larg balans lenevos, de gumă.

Pustiu adânc... și-ncepe a-nnopta,
Și-aud gemând amorul meu defunct,
Ascult atent privind un singur punct
Și gem, și plâng, și râd în hî, în ha...

TABLOU DE IARNĂ

Ninge grozav pe câmp la abator
Și sânge cald se scurge pe canal;
Plină-i zăpada de sânge animal –
Și ninge mereu pe un trist patinor...